

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VIII istungjärk.

200. koosolek. 17. detsembril 1931.

Sisu:

1. J. Saare, G. Lorenz'i ja A. Salum'i arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele August Jürman'ile maatüki andmise asjas.
2. Bensiinimaksu seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
3. Kaheteistkümnenda rahvusvahelise töökongressi poolt vastuvõetud laeval veetavate suurte kolide kaalu täendamise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel.
4. Elustapaloomade ja loomaliha alalise turu korraldamise seadus — III lugemisel.
5. Koosoleku lõpetamine ja kahe järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 10.20 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

1. J. Saare, G. Lorenz'i ja A. Salum'i arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele August Jürman'ile maatüki andmise asjas.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Käesoleva aasta sügisel anti Järvamaal, Huuksi metskonnast August Jürman'ile kuuluva 70 vakamaalisele „Paltsu“ talule umbes 8 hektaari suurune maatükk juurdelõikeks piiride õgvendamise ettekäändel. Juurdelõikeks sai August Jürman riigilt kõrgeväärtuslikku mineraal metsamaad, mille vastu August Jürman andis riigile umbes sama palju täiesti kõlbmatut raba.

Samal ajal juhtis Põllutööministeeriumi praegune Majanduseminister Jürman.

Teada on ka, et paljud väikemaapidajad, kellel hädasti juurdelõiget vaja, seda aastate viisi peavad ootama.

Sellepärast pöörame Vabariigi Valitsuse poole alljärgnevate küsimustega:

1) Kas Järvamaal Koigi vallas asuv „Paltsu“ talu omanik August Jürman ja tolleaegne Põllutööminister August Jürman on üks ja sama isik?

2) Kui see nii on, kas Vabariigi Valitsus loeb selle õiglaseks, et isik, kellele on

usaldatud Põllutööministeeriumi juhtimine, kasutab riiklist võimu oma isiku rikastamiseks?

3) Mis mõtleb Vabariigi Valitsus ettevõtta selleks, et tulevikus juurdelõikeid antakse ainult neile, kes ise tegelikult maad kasutavad ja seda hädasti vajavad, mitte aga neile, kellel niigi suured sissetulekud.

Tallinnas, 15. detsembril 1931. a. J. Saar. G. Lorenz. A. Salum.“)

J. Saar: Väga austatud Riigikogu liikmed! Käesoleva aasta sügisel anti Järvamaal, Huuksi metskonnast August Jürman'ile kuuluva 70-vakamaalisele Paltsu talule umbes 8 hektaari suurune maatükk juurdelõikeks piiride õgvendamise ettekäändel. Juurdelõikeks sai August Jürman riigilt kõrgeväärtuslikku mineraal metsamaad, mille vastu August Jürman andis riigile umbes sama palju täiesti kõlbmatut raba.

Samal ajal juhtis Põllutööministeeriumi praegune Majanduseminister Jürman.

Teada on ka, et paljud väikemaapidajad, kellel hädasti juurdelõiget vaja, seda aastate viisi peavad ootama.

Sellepärast pöörame Vabariigi Valitsuse poole alljärgnevate küsimustega:

1) Kas Järvamaal Koigi vallas asuva Paltsu talu omanik August Jürman ja tolleaegne Põllutööminister August Jürman on üks ja sama isik?

2) Kui see nii on, kas Vabariigi Valitsus loeb selle õiglaseks, et isik, kellele on usaldatud Põllutööministeeriumi juhtimine, kasutab riiklikku võimu oma isiku rikastamiseks?

3) Mis mõtleb Vabariigi Valitsus ettevõtta selleks, et tulevikus juurdelõikeid antakse ainult neile, kes ise tegelikult maad kasutavad ja seda hädasti vajavad, mitte aga neile, kellel niigi suured sissetulekud.

Käesolev arupärimine on oma sisu poolest tähtis just sellepärast, et juhtida Riigikogu tähelepanu neile asjaoludele, kuidas praegune Vabariigi Valitsus talitab ebaõiglase juurdelõigete suhtes, — kus väikemaapidajate huvid on täiesti kõrvale jäetud ja ainult suurrikkudele jagatakse suurmaid metsamaatükke.

Kui praegune suurpõllumeeste kogude

ja sotsialistide valitsus ametisse astus, siis kirjutasid koalitsiooni ajalehed, eriti „Kaja“ oma sabadega, et vaat nüüd uus Põllutööminister August Jürman hakkab alles juurdelõikeid andma. Toodi isegi ette numbrid, et 40.000 ha tuleb otsekohe väikemaapidajatele, kelle krundid olevat alla 10 ha, juurdelõigeteks anda.

Juba tolajal, kui neid lubadusi nii ohtvalt jagati vaesele maarahvale kogude kui ka sotsialistide lehtedes, võis neist kirjutustest siiski välja lugeda, et ei „lubata“ mitte anda 40.000 ha, vaid samas anti paista, et nagu jutt võiks olla ainult 13 tuhandest ha. Tänavu kevadel, kui praeguses Vabariigi Valitsuses asuti tegelikkude tööde juurde, leiame aga, et nende väikepõllupidajate peale, kellel tõeline vajadus juurdelõigete asjus oleks olnud, s. o. alla 10 ha, on väga vähe tähelepanu pööratud, — on üksikud juhused, kus siiski niiöelda silmakirjaks hektaar ehk kaks on antud, aga enamikus mitteõlbulikkude maad, vaid enamjagu täiesti kõlbmatut maad, — suuremal hulgal on aga nende pisikeste meeste huvid täiesti rahuldamatult jäetud, — suured härrad on aga täiel määral rahuldatud.

Siitsamast kõnetoolist on ette toodud, kuidas suurtalu omanik Mats Laarman praeguse valitsuse ajal oma kasuks „piire õgvendas“.

Olen ajakirjandusest kuulnud veel teisi samasuguseid praeguse valitsuse samme, kus ühele kui teisele suurtalupidajale härra Jürman'i Põllutööministriks oleku ajal on kümnete hektaaride viisi metsa juurde õgvendatud.

Krooni kõigile paneb pähe aga härra Jürman'i enese metsamaa saamise lugu, kus Järvamaal Koigi vallas asuv Paltsu talu, kellel mitukümmend hektaari head põllumaad ja heinamaad, ja kelle omanik on kodanik August Jürman, on saanud oma täiesti kõlbmata rabatüki vastu jällegi õgvendamise tagajärjel ilusa mõnekümnevakamaalise metsatüki. Asi läheb aga veelgi huvitavamaks, kui selgub, et see kodanik August Jürman pole keegi muu, kui meie lugupeetud endine Põllutööminister kogumees August Jürman.

See tuletab meile väga elavalt meelde omaaegse suurpõllumeeste kogudesse kuuluva teedeministri K. Ipsberg'i lugusid, kus tollaegne teedeminister kogumees Ipsberg ostis kelleltki ärimehelt Karl Ipsberg'ilt riigile väga kalleid liipreid — pärast aga selgus, et ka tolkorral oli see üks ja sama isik, kogumees K. Ipsberg. Riik oli ka

tookord hästi pügada saanud. Praegusel korral seisame ka kahe kange mehe ees, — üks on kodanik A. Jürman ja teine suurpõllumeeste kogude rühma kuuluv minister A. Jürman. Ka siin on riiki püüatud. Peaasi on aga siin see, et sealsamas Päinurme asunduses ja ümbruses olevad endised mõisatöölised ja väikemaapidajad on sellisama härra Jürman'i krundi „õgvendamise“ ajal läbipääsematusse rabasse aetud. Maamõõtja on küll neile väikestele meestele seletanud, et eks teie võta maaparanduse laenu, ja et need väikesed popsid siis võiksid hakata oma rabatükke kuivatama.

Need väikesed Päinurme mõisatöölise kohtade pidajad, kes neid „kurerabasisid“ niiöelda silmakirjaks said, on täiesti meelt heitmas ja ei tea kevade tulekuga, mida peale hakata.

Kui juba härra Jürman oma suurte sisetulekute juures, olles ise agronoom, ei osanud oma rabaga muud peale hakata, et oma võimuga lihtsalt ümber vahetada riigi metsamaa vastu, siis jääb küll küsitavaks, et need väikesed mehed Päinurme ümbruskonnas oma elujärge suudaksid parandada. See on täiesti naeruvääriline asi, kus nende väiksete meeste nina alt ära nabitakse omale ilusad maatükid, — ja väikemees muudkui kultiveeri!

Päinurme nurgas on küllalt häid metsa rohumaid, ja neid oleks tulnud ka mõisatöölisele ja popsikohtadele juurde anda. Siin aga on nähtavasti suurpõllumeeste kogudel ühes sotsialistidega täieline kokulepe, et ei tohi vist teie arvates neid väiketalusid elujõulisteks teha, et siis ehk lähevad põllutöökotta.

Teie arvates peab ju tolle uue sotside või tööliste koja jaoks ka inimesi jääma, muidu ehk sotsid omas kijas jäävad täiesti kuivale.

Arupärijad tahavad veel üks kord seda alla kriipsutada, et praeguse Vabariigi Valitsuse politika mitte õiglase ei ole, kus suurpõllumehed eesotsas härra Jürman'iga oma talude piire „õgvendavad“ ja selle tagajärjel ennast rikastavad riigi metsamaade arvel.

Sealsamas kiratseb meil väikepõllupidajate pere selle tagajärjel, et neil ei ole heinaga karjamaad, — nemad ei leia moodust, kuidas üht ehk kaht lehma üleväl pidada.

Arupärijate nimel loodan, et Riigikogu selle arupärimise vastu võtab ja praeguse Vabariigi Valitsuse sammud mitteõiglaseks tunnistab. Juurdelõigete asi tuleb täiesti õiglaselt lahendada, ja suurnikkude

dele-kogumeestele tuleb piiride õgvendamise seisma panna.

Põllutööminister J. H ü n e r s o n (erak. tead. alusel): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolevas arupärimise-ettepanekus käsitatakse faktisid niisugusel kujul, nagu neid mitte olemas ei ole, ja seepärast tahtsin ma teile asja tõsist seisukorda teatavaks teha, enne kui teie lõpuliku otsuse teete, kas arupärimine vastu võtta või mitte.

Kõnesolev Paltsu ostutalu, millest siin jutt on, üheltpoolt, ja teiselt poolt Päänurme mõisa asuvad Järvamaal, nende piirid puutuvad kokku, ja Paltsu ostutalu kolme ühise omaniku hulgas on ka August Jürman, meie praegune Majanduseminister. Arupärijatel nähtavasti on see ka teada, et siin ühe ja sama isikuga tegemist on, nõnda, et sellega on üks küsimus vastatud, ja seepärast õieti ei olnud tarvis seda üles seada, sest see on nähtavasti kõigil teada. Taluomanikud on kõige harilikumas seaduses ettenähtud korras ja seaduse alusel, mida iga vastavas seisukorras olev kodanik ilma takistamata ja kitsendamata tarvitada võib, pöördunud Järvamaa maakorralduse komisjoni poole palvega, et kaalumisele võetaks, kas ei võiks nende kolm ja pool kilomeetrit eemalolevat heinamaatükk, mis on suure soo ääres, vahetada ühe riigi kannustikuga, mis Paltsu talu piiri ääres seisab. (V a h e l h ü ü e.) Ärge minge kurjaks, et seal kannustik on. Nüüd tahaksin tähendada, et eemalolev soomaatükk on olnud võrdlemisi väheste saagianniga, see on 7 ha suurune kehvaõitu heinamaatükk, aga nagu tähendasin, suure hea riigisoo ääres, millest on suured kuivatusekraavid läbi tõmmatud, ja riik on määranud selle soo uute talude asutamiseks. Riik saab vahetuseks pakutud eramaad täielikult ära kasutada uute kohtade asutamiseks, nii et riigil huvitav ja otstarbekohane on selles mõttes seda heinamaad saada. Nii et Paltsu talu 7 ha suurust heinamaatükk on soovitatav vahetada selle talu piiriääres oleva 5 ha suuruse metsamaatükiga või kannustikuga, sest mets on maha võetud.

Harilikus korras on pööratud maakorralduse komisjoni poole. Kui maakorralduse komisjon oma esialgse seisukoha oli selgitanud, saadeti asi edasi planeerimise peakomisjoni, kes otsustas, et sellele vahetamise sooviavaldusele tuleb käik anda. (V a h e l h ü ü d e d.) Selle õiguse kohta võiksin seda tähendada, et kas teatavaid

metsamaid üldse määrata juurdelõigeteks või vahetamise tükkideks, seda praegu ministriumis maksva korra järgi ei otsusta minister isiklikult, vaid see kuulub ministri abi kompetentsi.

Sellelt seisukohalt on ministri abi Talts selle küsimuse omal ajal otsustanud, et see terve kannustik on määratud juurdelõigeteks ja ümbervahetamiseks. Sel põhjal on sellest kannustikust võimalik juurdelõikeid anda mitmesugustele majapidamistele, kes seal ümbruskonnas on. (V a h e l h ü ü d e d.) Nojah, on tähendatud, et see võiteine on saanud, aga see ei vasta tõele. Ainult seda võin öelda selles asjas, et planeerimise peakomisjon ja sama hästi ka maakorralduse komisjon töötavad minu teada oma seaduslikus koosseisus, — mõlemil on kohtunikud esimeesteks, — kes otsustavad neid asju. Planeerimise peakomisjon on andnud selles asjas põhimõtteliku nõusoleku, ja selle põhjal on kohalik maakorralduse komisjon asunud eeltööde tegemisele, et maatükkide vahetamist läbi viia. Hindamise toiming on kohal läbi viidud ja selle põhjal leitud, et riik peab taluomanikkudele vahetuse puhul juurde maksma 30—40 krooni. Ma ei saa arvu täpselt öelda, sellepärast et toimetused on määramatult käes ja teda ei võidud kätte saada, nõnda et täpseid andmeid ei tea. Sellest, lugupeetud Riigikogu liikmed, näete, et asja on aetud täiesti seaduslikus korras ilma ministri kaastegevuseta, ja kui käesolev arupärimine vastu võetaks, siis ei oleks mul sellele seletusele kõige vähemagi juurde lisada.

Edasi tahtsin tähendada, et ei või asuda sellele seisukohale, et minister ei saa neid kodanikuõigusi kasutada, mille lahendamise kuulub temale alluvale ametkonnale, sest siis peaks sellele loogikale asudes üttelema, et Kohtu- ja siseminister, näiteks, ei saaks kasutada politsei ega kohtu kaitset, ning Majanduseminister ei saaks vastu võtta seaduses ettenähtud palka j.n.e. Nõnda et kui temale administratiivselt alluva ametkonnaga tarvis asju ajada, ta siiski saab ja võib kasutada kõiki kodanikuõigusi. Muidugi teada maksvate seaduste põhjal keegi ei saa iseendaga sõlmida lepinguid, need ei ole maksvad, aga käesoleval korral midagi sellelaadilist olnud ei ole.

J u h a t a j a : (H ä ä l e t a t a k s e.) Arupärimise-ettepanekut toetab 14 Riigikogu liiget, seega ei ole arupärimise-ettepanek vastu võetud.

Majanduseminister A. Jürman (isikl. asj.): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin siiski paari lausega seda küsimust puudutada, mispärast maavahetamise küsimus käesoleval suvel ette võeti. See tuli selle tagajärjel, et käesoleval suvel oli seal ümbruses ümberplaneerimine käsil, ja maamõõtjad olid seal väljas. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Ma palun rahu! Kõneleja aeg on piiratud.

Majanduseminister A. Jürman: Nagu härra Põllutöominister tähendas, asub selles piirkonnas talu, mille üheks kaasomanikuks mina ka olen. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Palun rahu!

Majanduseminister A. Jürman: Koha kaasomanikud pöörasid minu poole, et ühiselt paluda maatüki vahetamist, kuna nüüd on õige aeg, kus riigi maamõõtjad väljas ja üldiselt soovitav lahuselevaid maatükke ühte tükki planeerida. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Ma palun rahu!

Majanduseminister A. Jürman: Kõigepealt oli tarvis pöörduda maakorralduse komisjoni poole maakonnas ja paluda lahuseleva maatüki korraldamist läbi viia. Loomulik, et palvele käik anti. (V a h e l h ü ü e.) Mina seda küsimust ei puudutanud, sest see ei tule alguses ministeeriumi, vaid kõigeesmaselt otsustab selle ära maakonna maakorralduse komisjon. Kui maakonna maakorralduse komisjon on otsuse teinud, tuleb küsimus peakomisjoni otsustamisele ja see koosneb inimestest, kes erapooletult asju kaaluvad. Kui need leidsid, et on alust vastu tulla, nagu igale kodanikule, siis leian, et riigi huvides ei ole alust vastu töötada. Riik saab planeerimise läbi tüki maad, mida võib paremaks otstarbeks ära kasutada, sest soo, kus Paltsu talu eraldi maatükk asus, tuleb asundusekapitali kaudu ülesharimisele, seal on juba peakanalid läbi tõmmatud. (V a h e l h ü ü e.) Nii vähe siis teie tunnete, et lahuselevat, mitu kilomeetrit eemalolevat maatükki üksi harida ei ole soovitav, vaid soovitav on, et see uutesse asundusetaludesse planeeritakse. Nõnda oli maatüki vahetus ka riigi huvidele vastavalt ja otstarbekohaselt ette võetud. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Ma palun rahu!

Majanduseminister A. Jürman: Mis puutub hindamisse või juurdemaksusse, siis mina praegu ei tea, kuikaugetel see küsimus on, sest hindajad käivad väljas ja hindavad ära, nagu Maakorralduse seadus ette näeb. Kas nad juba hinnanud on, selle üle ei ole mul teateid.

2. Bensiinimaksu seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman: Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse poolt esitatud bensinimaksude muutmise seaduses, mis rahaasjanduse komisjoni poolt läbi vaadati, tehti üks parandus, nimelt oli ette nähtud, § 9, et ladud arvesse võetakse ühe kuu jooksul ja kuupalju nendes bensini on tagavaraks. Komisjon muutis seda selles mõttes, et ladude kohta tulevad teated anda 3 päeva jooksul. Seda aega arvati küllaldaseks, et laduomanikud bensinitagavarad selle aja jooksul jõuavad üles anda. Muus osas ühines rahaasjanduse komisjon Vabariigi Valitsuse poolt tehtud ettepanekutega ja motiividega. Teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

3. Kaheksatkümnenda rahvusvahelise töökonverentsi poolt vastuvõetud laeval veetavate suurte kolide kaalu tähendamise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — III lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja L. Johnson: Seaduseelnõu on läbi vaadatud redaktsiooni komisjoni poolt, ja ma loen ta ette ühes redaktsiooniliste parandustega.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korrigeerimise komisjoni andmata.

4. Elustapaloomade ja loomaliha alalise turu korraldamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson.

Juhataja: Selle seaduseelnõu arutamisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Pealkirija §§ 1 ja 2 võetakse vastu.

(§ 3.)

R. Kuris: Ma kordan II lugemisel rühmakaaslase poolt tehtud paranduse-ettepanekut. Põhjendused oleksid sarnased, mis II lugemisel ette kantud. Ettepanek oleks:

võtta § 3. esimese lõike teine lause järgmiselt: „Loomaliha müüki võib toimetada mitte vähemal hulgal kui veerand looma viisi.“

Aruandja M. Martinson (lõpusõna): Komisjonis toodi põhjendused ette, mis kaaluvalt näitasid, et tarvet ei ole turul ka veerand looma viisi liha müüa, kuna turu läheduses kõrval võib korraldada vastavaid lihamüügikohti otsekohe seal juures. Aga kui ka turul lubada lihamüüki veerand looma viisi, siis ei saa põllumees kui müüja seda müügi võimalust kasutada. Kui põllumees viib turule terve looma, siis veerandi viisi müües peab neli ostjat teada olema, sest muidu ei julge põllumees üht veerandit ära müüa, kuna ta ei tea, kas ta järelejäanud kolmveerandi ära müüa saab. Kui aga ostjad olemas, siis võib ta poole või veerand looma viisi müüa. Nii et tegelikult võib ka vähemal määral kui poole looma viisi liha müüa. Aga sel korral, kui ta veerandi ära müüb ja teine veerand kätte jääb, siis võib-olla ostjat ka sellele teisele veerandile ei leia. Meie teame, et lihamüügi juures omapärane tehnika on välja kujunenud, kuidas karnipidaja looma tükkideks lõikab; kui ta veerandi osta saab, siis ta ei saa neid tükke võib-olla mis ta tahab, mis paremad on, nii et ta veerandit sel korral enam osta ei taha. Nii ei ole ettepanekul sisuliselt erilist tähtsust, ja komisjon asus ka seisukohale, et seda seaduses tarvis öelda ei ole. Küll aga saaks turu kõrval asutada lihakauplusi, kus liha on võimalik müüa väiksel arvul. Sellest seisukohast välja minnes lükati see ettepanek ka teisel lugemisel tagasi, ja on päris loomulik, et rkl. Kuris'e ettepanek ka nüüd tagasi lükataks, ja vastu võetakse paragrahv komisjoni redaktsioonis.

J. Fuks (fakt. märk.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Faktilise märkusena pean tähendama, et seadus ei ütle mitte sel korral, kui rkl. Kuris'e ettepanek vastu võtta, et sunduslik on müümine veerand looma viisi. Ettepanekus on öeldud, et mitte vähem kui veerand looma viisi. Nii jääb talumehele võimalus oma looma müüa

tervelt, poole viisi või ka veerandite kaupa, ka tegelikus elus ongi välja kujunenud nii, et talumehel igakord ei olegi müüa tervet looma, vaid pool või veerand. Ja kui seadus annaks ka võimaluse veerandi viisi müümiseks, oleks see hõlbustus ka ostjaile.

R. Kuris'e ettepanek lükatakse tagasi 23 häälega 12 hääle pooltolemisel.

§§ 3—7 võetakse vastu.

(§ 8.)

J. Saar: Siin on ette nähtud, et maaklerid saavad tasu iga nende kaasabil sõlmitud ostumüügitehingu hinnast kuni 2½%. Ma leian, et see tasu on liiga kõrge. Sellepärast teen ettepaneku,

võtta: „kuni 2½%“ asemele „kuni 1%“.

Sellest vahetasust oleks maakleritele küllalt.

M. Laarmann: Rkl. Saar ei lugenud paragrahvi õieti ette. Siin on öeldud, et maaklerid võivad tasu saada kuni 2½%, nii et on võimalik igasugune määr.

J. Saar (fakt. märk.): Kuidas härra Laarmann seda kuulis, seda ma ei tea, aga mina kandsin paragrahvi ette, nii nagu see trükitud on: „Maaklerid saavad tasu kuni 2½% iga nende kaasabil sõlmitud ostumüügitehingu hinnast.“ Mina arvan, et kuni 2½% juures võib tasu ka väiksem olla, kuid see on siiski liiga suur, ja mina panin ette, võtta 1%.

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui meie eelmisel koosolekul arutasime karjakasvatuse edendamise ja vähendada kindlustamise fondi seadust, kus ka oli öeldud „kuni 10%“ eelarvest, siis põllumeeste rühm rehkendas seejuures ikka üleannormiga ja leiti, et ikka 10% on liiga palju. Käesolevas seaduseelnõus on kuni 2½%, ja kui seda, mis eelmisel koosolekul tõeks peeti, püütakse teiseks teha... (Vahel hüüe.) Härra Põllutööminister, ma ei saa aru, kas Teie või teised on midagi ja kuhugi toppinud, kuid ühtviisi peaks see „kuni“ tõlgitsemist leidma mõlema seaduse juures. Karjakasvatuse edendamise ja vähendada kindlustamise seaduse juures mõõtsite teie aga hoopis teise mõõdupuuga. Mis põllumees siis õieti loomast saab, kui ta kõiksugusteks kulu-

deks juba suure summa peab maksma, sest peale maakleri tasu on ju veel teised kulud, nagu tasu turukorraldajale, hindajatele j.n.e. Loomad on ju nii odavad, ja kui nüüd maakleri tasu ka nii suurelt ette nähakse, siis meie igatahes põllupidajate huvides vaidleme selle suure protsendi võtmise vastu.

J. Vilms: Lugupeetud Riigikogu liikmed! See ettepanek, mis lugupeetud rkl. Saar tegi, on sama, mis ma II lugemisel tegin. Härra minister vaidles selle vastu ja ütles, et võib-olla on maaklerite töö nii väike, et neile tuleb isegi kuupalka maksma hakata. (V a h e l h ü ü e.) Nagu komisjonis räägiti, on see seaduseelnõu eeskätt ainult Tallinna kohta määratud, kuna teised linnad on tulevikuküsimus. Lugu on nii, et kui üks osa sellest kolmest miljonist sendist, näiteks üks miljon päevas läbikäik oleks, ja kui maakleri tasu oleks $\frac{1}{10}\%$, siis saaks ta kuus umbes 30 tuhat senti. See oleks ju üks parematest palkadest. Nii et ühest protsendist oleks küll. Kui tõepoolest maaklerite töö nii väike on, et nad ei saa selle ühe protsendiga ka mingit tasu, siis ei ole seda seadust üldsegi tarvis. Kui näiteks läbikäik päevas oleks kõigest 100.000 senti ja maakleri tasu 1% — teeks see jällegi 30.000 senti kuus. Vähem kui 100.000 päevas ei ole ettekujutatav.

Põllutööminister J. H ü n e r s o n: Võib-olla, lugupeetud Riigikogu liikmed, et on neid inimesi, kes sellel arvamisel on, et seadust ei oleks tarvis. Aga meie võime öelda, et need uuendused ja algatused, mis põllumajanduse alal viimase kahe-kolmekümne aasta jooksul nii sagedased ja igapäevased on ja mis elule nii tarvilikud, kui kõiki neid algatusi oleks alustatud selle lähtekohaga, et kui need esimesel silmapilgul ennast ei tasu, siis ei ole neid tarvis, siis ei oleks meie edasi saanud samugi. Need algatused on sagedasti väikesed olnud, neid on kui imeasju vaadatud ja sagedasti algatajaid kui imeinimesi silmitsetud, kes õigest elamise korrast aru ei saa. Aga meie näeme, et üksikud on sellel alal kõik oma jõu ja oma varanduse kulutanud, et teatavaid algatusi läbi viia. Meie majanduslikus elus on kõnesolevas asjas samuti uue iselaadi algatusega tegemist ja sellepärast on täiesti ülearune kõneleda, kas ja kuipalju niisugune ettevõtte ennast tasub. Olen arvamisel, et on võimalik, et algul maakler ära elada

ei saa ja et temale niisugust protsenti anda ei saa, et selle läbi ülespidamist leiaks. Aga teiselt poolt on selge, kui tahetakse, et loomaturg üldse tegutseda saab, ei või looma omanikku ülearu koorjata. Selles mõttes on määratud tasu maksimum, see on mõõdukas, ja sellega võiks põllumees väikse läbikäigu juures leppida. Need kasud, mis selle läbi saadakse, võivad alati kulud ületada. Teiselt poolt kui on antud protsenti ülemäärat määramine valitsuse võimu kätte, siis on valitsusel võimalus tulusid kontrollida. Tal ei ole võimaldatud sellest kõrgemat normi määrata, allapoole aga on võimalik minna piiramatult. Ta võib kümnendik protsenti, ta võib vähem kui kümnendik protsenti määrata ja sellest ei või maakler üle minna.

Minu palve on see, et Riigikogu selle paragrahvi ja protsendimäärat vastu võtaks II lugemisel vastuvõetud kujul. Ja kui arvatakse, et see vähe on, ja eks siis hiljem või seadusi jälle muuta, siis peaksime teadma, et selle peale seadusi anda ei või. Meil tuleb niikuinii seadusi muuta rohkem, kui arvesse võetud, kuid juhuslikult, eks muudame aga jälle, — nii teha ei või. Peaks ikkagi kindlam kaalumine olema. Riigikogu komisjon on igakülgsest asja kaalunud, ja me peaksime selle ettepaneku juurde jääma.

M. L a a r m a n: Rkl. Vilms'i kartus, et maaklerid liiga kõrget tasu saaksid, kui tasuprotsent oleks $2\frac{1}{2}\%$, võiks sel korral õige olla, kui need alused, mille järgi rkl. Vilms välja arvas tasu, õiged oleksid. Aga seal see asi peitubki, et need alused ei ole õiged. Seaduses on öeldud, et maaklerid saavad tasu kuni $2\frac{1}{2}\%$ iga nende kaasabil sõlmitud ostu-müügitehingu hinnast. Vaat selles seal sõlm peitubki. Komisjonis seletas valitsuse esindaja direktor Lind selge sõnaga, et suur osa on müügitehingutest, see on üle 90%, niisuguseid lepinguid, kus maakleri kaasabi üldse vaja ei ole. Kui lugu nõnda on, siis kaob kartus, et talumeest kooritakse protsenti näol. Suur hulk talumehi müüb turul loomad maakleri kaasabita ja ilma temale tasu maksmata ära. Nagu meile komisjonis selgeks sai, tuleb üks osa loomi provintsist ja kaugematest kohtadest ja seal võetakse, kus tarvitatakse maakleri kaasabi, teatav protsent müügihinnast temale tasuks. Kui lugu nii on, siis kaob kartus ja alus, nagu saaksid maaklerid võimatut suurt palka. Kui rkl. Vilms võtab terve lihasaaduste hulga,

mis Tallinnas müüakse, ja arwab, nagu saaksid maaklerid terve selle hulga pealt tasu, siis ei ole see õige. Niipalju tahtsin selle kohta öelda.

J. Vilms (fakt. märk.): Ma ei ole sugugi öelnud, nagu lugupeetud eelkõneleja härra Laarman ütles, et maakleri kaudu kõik tehingud käiksid. Ma tähendasin ainult, et kui nad saaksid kuni 1%, siis 100.000 läbikäigu juures võiksid 30.000 saada. Vähem ei saa ette kujutada.

R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põllumeeste kogude ridadest vajeldi vastu maaklerite vannutamise tarviduse paranduse-ettepanekule. Kui arvesse võtame, et maaklerid oma protsendi huvides võiksid hakata rohkemteenimiseks turgusid oma kätte haarama, siis nimelt käesoleva eelnõuga jätame neile võimaluse põllumehe arvel õigustamatult teenida. Täiesti küsitav on, kuivõrt loomamüüja kasu saab, kui maaklerite kaudu tehingu teeb.

On arusaadav, et võib olukord kujuneda niisuguseks, et maaklerite kätte suurem osa tehingutest läheb, mispärast ettevaatuseabinõud tarvilikud.

Aruandja M. Martinson (lõpusõna): Ettepanekute kohta on seletusi andnud härra minister kui ka teised Riigikogu liikmed, nii et minul jääks õige vähe juurde lisada. Tähendaksin vaid, et meie ei saa anda seadusi ainult tänapäeva jaoks ega üksiku Tallinna loomaturu jaoks, vaid on mõeldav, kui kogemused ja tagajärjed näitavad, et loomalaatasid võib korraldada ka teistes linnades, siis seda ka tehakse. Et seal teised turukorraldamise tingimused võivad olla, see on arusaadav. Et meie kõiki üksikasju tuleviku peale kaugele ette näeksime, see on minu arusaamise järgi täiesti võimata. Ja seepärast peame siis ka võtma seadusse normid, mis oleksid painduvad, mis annaksid võimaluse olukorda igalpool ja igal ajal ära kasutada. Paragrahvis öeldakse, et Põllutööminister on protsendi suuruse kindlaksmääraja, ja siis loomulikult tema juba igal korral aja nõudeid ja teisi olusid arvesse võtab ja vastavalt protsendi suuruse kindlaks määrab. Teisiti see olla ei saa. Pealegi kuulsiime rahaasjanduse komisjonis valitsuse esitajalt, et väljamaal, kus sarnased laadad korraldatud on, igalpool maakleri tasu peaaegu üle 1% on kujunenud, ka neis kohtades, kus laadad juba kaua tegutsevad, inimesed nendega harjunud on ja maaklerit tarvitavad. Sellest näeme, et suurem prot-

sent tarvilik on maaklerile tasumaksmiseks, kui see ettepanek eneses sisaldab, ja seepärast ei julgeks vist keegi meie keskest praegu öelda, missugune protsendinorm on paras. Kõigile peaks olema aga päris selge, et ta painduv peab olema.

Rkl. Vilms'i seisukoht on selge, tema juba rahaasjanduse komisjonis põhjendas oma seisukohta pikemalt ja täpsemalt, ja seal talle vastati, et kõik tema kõne oli sihitud väikekaupmeeste huvide kaitseks linnavalitsuse tulude saamise seisukohalt j.n.e. ja seal oli meil päris arusaadav rkl. Vilms'i seisukoht. Siin ta ei ole seda esile toonud, ja seepärast pole põhjust siin pikemalt peatada.

Mis puutub sellesse, et turukorraldamise kulud tulevad sellele protsendimaksule juurde, ja et põllumees oma loomade eest midagi ei saa, siis tähendati valitsuse esitaja poolt komisjonis, et turukorraldaja kulu, praegusi loomahindu arvesse võttes, võiks tõusta 20—25 sendi peale looma kohta, ja see mitte väga suur ei ole. Selle kulu juures oleksid aga juba korralikud ulualused, tallid, loomadele olemas. Mis toidusse puutub, kui loomad talli toidu peale jäävad, siis toidukulud määratakse vastavalt turuhindadele, ja seda pikema aja peale ette näha võimalik ei ole.

Mis maakleri tasusse puutub, siis on selge, et ta painduv peab olema, et ta võimaldaks maakleri tööd ja tegevust ära tasuda.

Siin tähendati härra Põllutööministri ja teiste poolt, et ega alguses maakleri kaudu palju loomi turul ei müüda. Meie oleme ka paljude teiste asjade juures näinud, et need pikkamööda meie oludes läbi löövad, ja läheb aega, enne kui nad põllumeeste poolt vastuvõtmist leiavad. Samuti on lugu ka loomalautade korraldamise juures. Kulub aega enne, kui põllumees sellega harjub. Et siin aga kord algatus teha tuleb, see on paratamata. Sellepärast ei saa selle normi vastu olla, ning rahaasjanduse komisjon jättis maakleri tasu ülemäärana 2½% protsenti seadusesse.

J. Vilms (fakt. märk.): Lugupeetud aruandja tahtis tõendada nagu oleksin ma tahtnud mingite tagamõtetega maakleri tasu vähendada. Tagamõte on ainult siin see, et see toob kulu, mis seniajani liha peal ei ole olnud. Mingit muud tagamõtet seal otsida ei ole soliidne. Minu arvates on maakler põllutöökoja ametnik, kui ta tasu saab, siis peaks ta tasu saama võimalikult vähe.

J. Saare ettepanek lükatakse tagasi.

§§ 8—12 võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

5. Koosoleku lõpetamine ja kahe järgmise koosoleku määramine.

Majanduseminister A. Jürman (korra kohta): Kuna meil on päevakorras bensiinimaksu seaduse muutmise seadus, mis on kiire, siis oleks soovitatav, et Riigikogu veel täna selle seaduse vastu võtaks. Seepärast teen ettepaneku,

lõpetada käesolev koosolek ja pidada järgmine koosolek 10 minuti pärast, võttes päevakorda bensiinimaksu seaduse muutmise seadus II lugemisel.

Pärast teise koosoleku lõppu pidada 10 minuti pärast kolmas Riigikogu koosolek, võttes päevakorda:

1. Bensiinimaksu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

2. Patendimaksu tariifi muutmise seadus — I lugemisel.

3. Kriminaalkohtupidamise seaduse § 33-a muutmise seadus — III lugemisel.

4. Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahelise piirivahejuhtumiste lahendamise kokkuleppele juurdelisatud protokoli muutmise protokoli kinnitamise seadus — II lugemisel.

5. Jõuvankrite seaduse § 15 muutmise seadus — II lugemisel.

Ettepanekud võetakse vastu.

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 11.20 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).